

April 2022

EUROPÆISK SOLIDARITETSFORPLIGTELSE KAN SENDE DANSK GAS TIL TYSKLAND

Notat udarbejdet af
klimækonom Sara de Roepstorff og research assistant Anna Poulsen

AXCELFUTURE
ERHVERVSLIVETS TÆNKETANK

INDLEDNING

Som følge af Ruslands invasion af Ukraine er der den 6. marts 2022 indgået et nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik, hvor det er besluttet, at Danmark skal gøre sig uafhængig af russisk gas. Samtidig skal Danmark støtte op om europæisk gasuafhængighed, fordi invasionen har skabt stor usikkerhed om de europæiske gasmarkeder.

De historisk høje gaspriser, som vi har set det seneste år, forventes at fortsætte over de kommende år som følge af krigen. Et alternativ til russisk naturgas er flydende naturgas (LNG), men det er mindst dobbelt så dyrt som naturgas, da det skal komprimeres og transporteres. Selvom den europæiske import af LNG er steget betydeligt i år, kan det på kort sigt ikke erstatte den russiske gas helt, bl.a. fordi der ikke er nok terminalkapacitet.

Det skaber på kort sigt usikkerhed om de danske produktionsomkostninger for de virksomheder, der anvender gas i deres produktion, og skaber incitament til omstilling mod andre energikilder – både fossile og grønne alternativer.

I tilfælde af egentlig mangel på gas i Europa er de helt store gasforbrugende virksomheder udpeget som såkaldte *ikke-beskyttede gaskunder*, og skal derfor skrue ned eller helt lukke for gassen.

De ikke-beskyttede gaskunder er således mest sårbare ved en egentlig *gaskrise*, men øvrige industrikunder kan også være sårbare, idet *varmekunderne* vil sikres adgangen til naturgas i størst muligt omfang, hvorfor mindre erhvervs-kunder i yderste konsekvens kan pålægges at lukke for gassen, hvis vi ikke har nok gas i Danmark og Europa.

PRODUKTIONEN KOMMER OP I GEAR FRA 2023 – FORBRUGET FALDER FREM MOD 2030

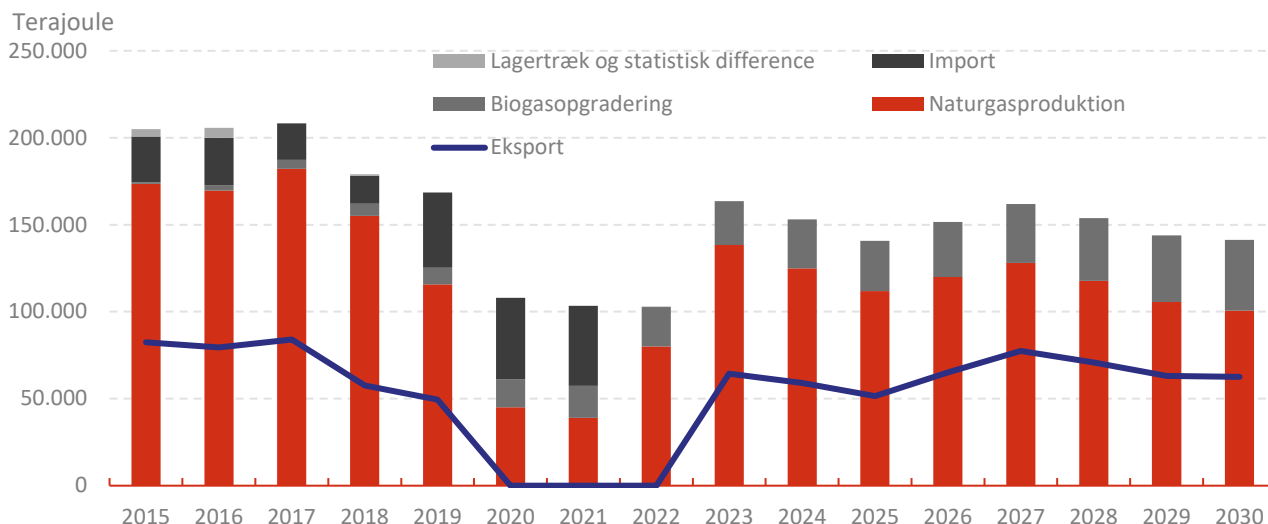
Produktion, import og eksport

Danmark har normalt en betydelig eksport af naturgas. Som følge af Tyrafeltets genopbygning er de danske handelsstrømme for gas dog særlige i 2020-2022. I 2022 forventes en mindre import (tæt på 0) og Energistyrelsen vurderer, at Danmark igen vil være selvforsynet i 2023, jf. Klimastatus og -fremskrivning 2021. Midt i 2023 forventes Tyrafeltet at være i fuld drift igen, hvor også gaseksporten forventes at normalisere sig. Baltic Pipe forventes at være i delvis drift 1. oktober 2022 og i fuld drift 1. januar 2023, jf. Energinet. Hvis Danmark skulle komme i problemer, så er der en mindre ledig kapacitet via Baltic Pipe-forbindelsen.

En anden mulighed er såkaldt *biogasopgradering*, som er produktion af bionaturgas (opgraderet biogas), som fødes ind i naturgasnettet. Når biogas opgraderes til bionaturgas, omfattes det i hovedreglen af de samme regler vedr. EU-forsynings-sikkerhed og EU-solidaritetsforpligtelser, som er gældende for fossil naturgas. Produktion af naturgas og bionaturgas bør derfor ses samlet ift.

den mulige naturgaskrise, som kan ramme EU, hvis der lykkes for gassen til Rusland. Vi må ikke tro, at vi kan eliminere usikkerheden om forsyningsikkerhed ved at erstatte den fossile med den biogene naturgas.

FIGUR 1: DEN DANSKE GASFORSYNING 2015-2030

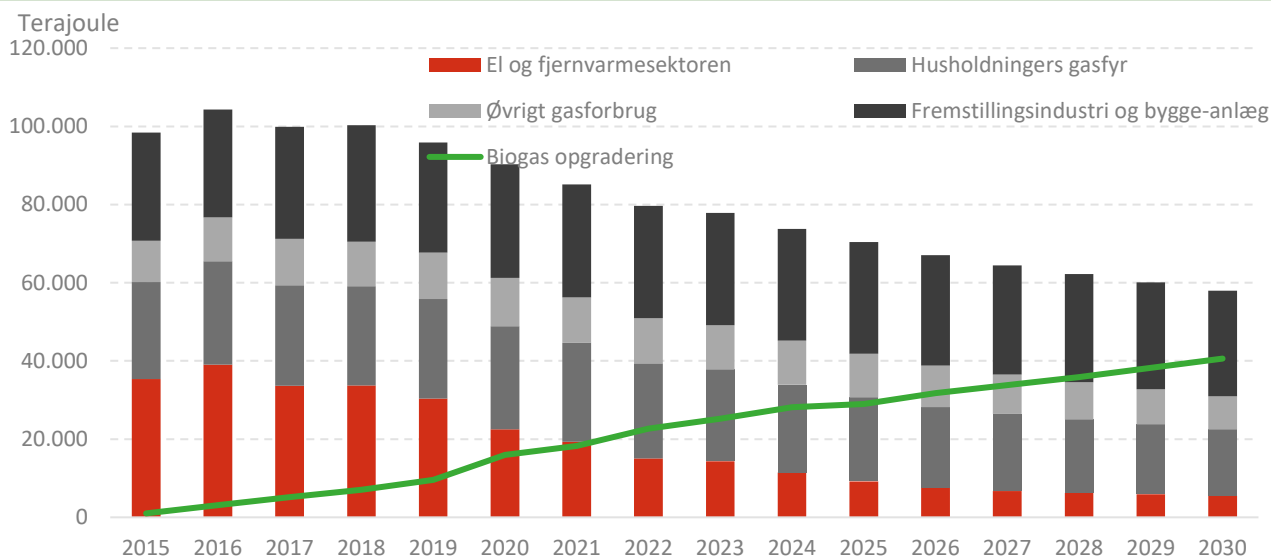

Klimastatus og -fremskrivning 2021 og egne beregninger.

Dansk forbrug af naturgas

Den danske efterspørgsel efter naturgas kan fordeles på tre hovedgrupper af forbrug. El- og fjernvarmesektoren aftager 19 pct., husholdninger med individuelle gasfyr 30 pct. og industrien 36 pct. Det øvrige gasforbrug går også hovedsageligt til opvarmning. Det forventes, at gasforbruget i Danmark vil falde med 27 pct. fra 2022 til 2030, hvilket skyldes en egentlig nedbringelse af forbruget. Hertil kommer så, at produktionen af bionaturgas stiger, og vil kunne dække en stigende gasefterspørgsel frem mod 2030, jf. figur 2 neden for.

FIGUR 2: FORBRUG AF NATURGAS OG BIONATURGAS I DANMARK

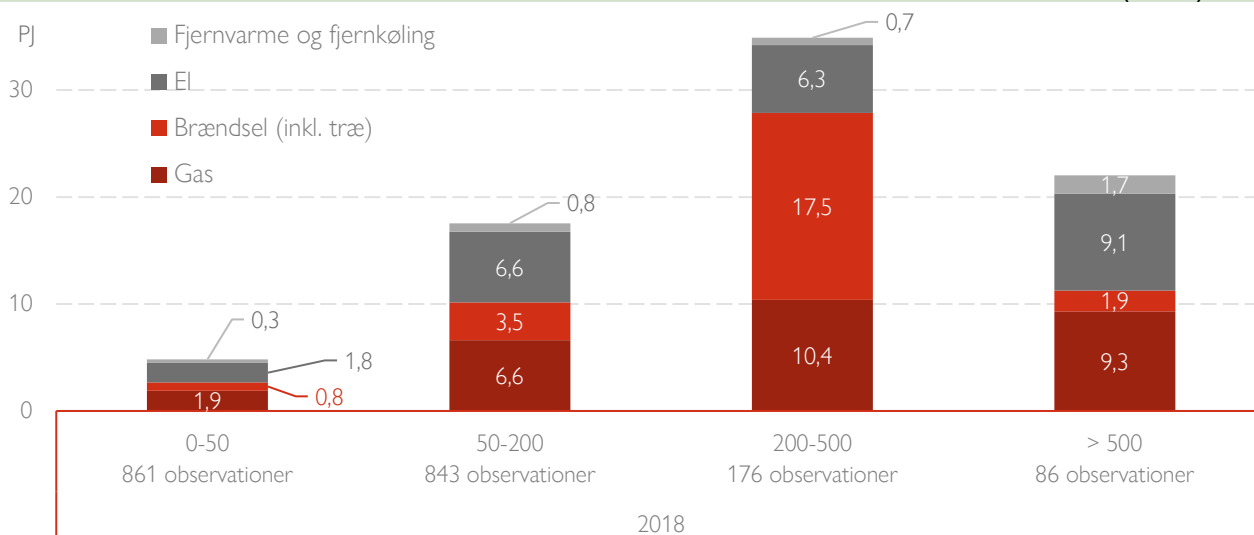
Kilde: Klimastatus og -fremskrivning 2021, Energistyrelsen.

MELLEMSTORE OG STORE VIRKSOMHEDER ER MEST UDSATTE VED EN GASFORSYNINGSKRISE

Den store og svære del af gasforbruget er det, som anvendes i fremstillingsindustrien og inden for bygge og anlæg. 36 pct. af gasforbruget anvendes af industrien, og der er ikke udsigt til samme nedbringelse af forbruget frem mod 2030, som forventes inden for varmesektoren. Industriens gasforbrug er særligt relevant at zoom ind på, fordi det også dækker over forbruget hos de største, ikke-beskyttede gaskunder, som er dem der først skal stoppe forbruget af gas, hvis Danmark og Europa ender i en egentlig gaskrise. Langt størstedelen af de ikke beskyttede gaskunder er inden for fødevarer- og medicinalproduktion, ligesom der også er en række teglværker på listen over ikke-beskyttede kunder. Det kan få store konsekvenser for de virksomheder og for dansk økonomi, hvis virksomheder skal stoppe deres produktion i en længere periode. Det vil dog for nogle af virksomhederne være muligt at skifte til andre energiformer, hvis en egentlig gaskrise skulle indtræffe.

Danske virksomheder kan bestræbe sig på at nedbringe gasforbruget fx ved elektrificering med industrielle varmepumper, hvor det er muligt. Der har historisk været en lang række energieffektiviseringsindsatser og støtteordninger i Danmark, hvorfor der er gode forudsætninger for at understøtte danske virksomheders skift væk fra gas. Mange virksomheder har således også allerede nedbragt det fossile forbrug. Vores analyse viser, at gasforbruget i 2018 udgjorde ml. 30 og 42 pct. af det samlede energiforbrug på tværs af virksomhedsstørrelser, jf. fordelingen neden for. Således er danske virksomheder på tværs af størrelse afhængige af gasforsyningen, jf. figur 3.

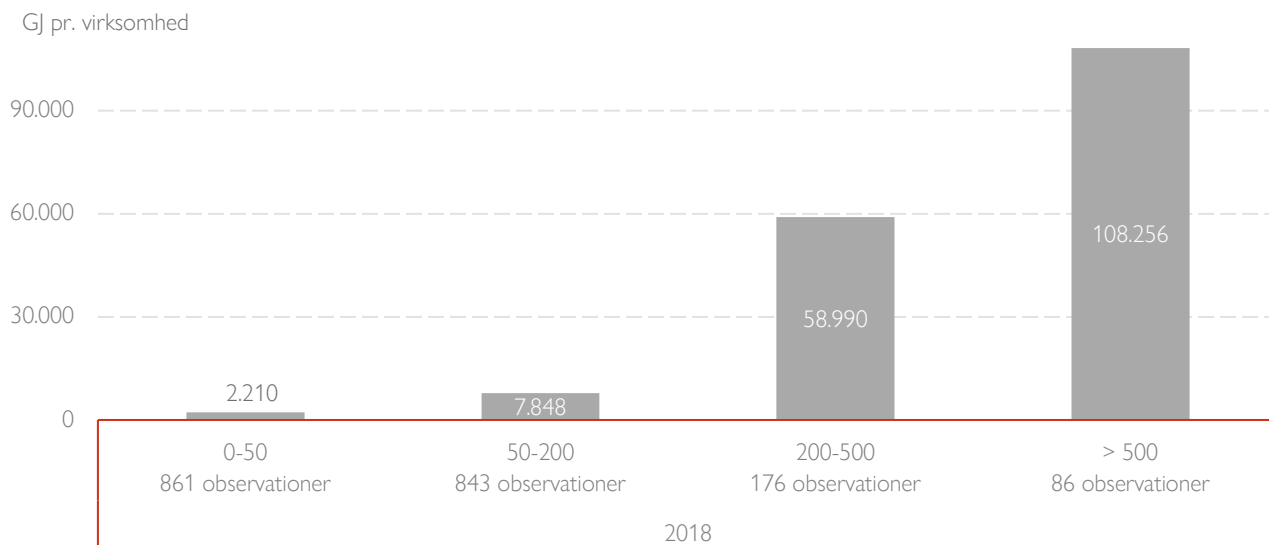
FIGUR 3: GASFORBRUGET FORDELT EFTER VIRKSOMHEDERNES STØRRELSE (2018)

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Vores analyse viser, at de største virksomheder (over 500 ansatte) i gennemsnit bruger mest gas, mens de mindste virksomheder omvendt bruger mindst, jf. figur 4 neden for. De 65 produktionssteder, med størst gasforbrug, er såkaldte ikke-beskyttede kunder, og er således de første, der skal stoppe eller nedskalere forbruget af gas.

FIGUR 4: GASFORBRUG PR. VIRKSOMHED I DE FORSKELLIGE STØRRELSESGRUPPER (2018)

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

DANSK GASFORSYNING HÆNGER SAMMEN MED DEN EUROPÆISKE

Den danske gasforsyning er forbundet med den europæiske gasforsyning, og omfattes af europæisk regulering, der skal sikre opretholdelse og uafbrudt gasforsyning i hele EU.¹ Nedbringelse af det danske naturgasforbrug kan både reducere dansk afhængighed af gas og i et større perspektiv være med til at nedbringe den europæiske efterspørgsel efter naturgas.

Såfremt vi i Danmark og Europa kommer til at stå i en egentlig gasforsyningskrise, forpligter europæisk forordning om foranstaltninger til opretholdelse af gasforsyningsikkerheden (EU) samt dansk bekendtgørelse om varetagelse af naturgasforsyningsikkerheden (DK) imidlertid en række af de største industrielle gasforbrugere herhjemme til at stoppe deres forbrug af gas. I en sådan nødsituation, vil beskyttede gaskunder (typisk varmekunder) blive forfordelt.

Beskyttede gaskunder: Gasforbruget hos de beskyttede kunder omfatter husholdninger, fjernvarmesektoren, kritiske funktioner (fx sygehuse) og SMV'er (så længe deres forbrug ikke overstiger 20 pct. af DK's samlede gasforbrug). De beskyttede kunders gasforbrug udgør omkring 70-75 pct. af DK's samlede gasforbrug. Beskyttede kunder vil blive afbrudt sidst.²

Ikke beskyttede gaskunder: 65 danske produktionsenheder er ikke-beskyttede gaskunder, og vil være de første, hvis forbrug stoppes, såfremt Danmark kommer til at stå i en egentlig gaskrise. Gasforbruget blandt ikke-beskyttede kunder udgør omkring 25-30 pct. af DK's samlede gasforbrug.

¹ [EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS FORORDNING \(EU\) 2017/ 1938 - af 25. oktober 2017 - om foranstaltninger til opretholdelse af gasforsyningsikkerheden og ophævelse af forordning \(EU\) nr. 994 / 2010](#)

² [Bekendtgørelse om varetagelse af naturgasforsyningsikkerheden \(retsinformation.dk\)](#)

Energistyrelsen har i marts 2022 offentliggjort et notat, der angiver nye kriterier for prioritering af gas mellem de ikke-beskyttede kunder, således, at virksomheder med et samfundskritisk gasforbrug prioriteres over virksomheder uden et samfundskritisk gasforbrug ved tildeling af gas. ”Gruppen med de virksomheder, som er vurderet til at være samfundskritiske, bliver rangeret indbyrdes i en prioriteret liste. Eventuel tilgængelig gas bliver fordelt til disse virksomheder først og i forhold til listen”, jf. notatet fra Energistyrelsen.³

Hvis tiltag med afbrydelse af de største industrielle gaskunder i enten Danmark eller vores europæiske nabolande ikke er nok, træder en såkaldt EU-solidaritetsmekanisme i kraft, hvor forbruget sænkes i nogle lande, så andre lande kan dække deres mest nødvendige gasbehov.

Solidaritetsbeskyttede kunder: De mest sårbare gaskunder er solidaritetsbeskyttede – dvs. husholdninger, nogle fjernvarmeværker, sygehuse mv. Virksomheder er derimod ikke solidaritetsbeskyttede.

Solidaritet: Danmark har en solidaritetsaftale med Tyskland, og der er også en aftale på vej med Sverige. Hvis Tyskland beder Danmark om solidaritet, fordi de ikke har gas til at forsyne deres solidaritetsbeskyttede kunder (de mest sårbare) næste vinter, kan det ramme de danske virksomheder.

Kompensation: Danske virksomheder, der er beskyttede, vil skulle kompenseres af det land, som beder om solidaritet (Tyskland), mens de ikke-beskyttede danske virksomheder skal lukke for gassen uden kompensation. Det samme gør sig gældende i den modsatte situation, hvis Danmark fx beder Tyskland om kompensation.⁴

Konsekvensen af reglerne

Generelt kan man sige, at større mængder udbudt gas og/eller lavere efterspørgsel efter gas vil modvirke prisstigninger på gas og være et værn mod gasmangel på europæisk plan. Det vil derved reducere risikoen for en egentlig gaskrise, hvor Danmark ikke kan få den gas, som efterspørges.

Konsekvensen for Danmark er, at til trods for, at Danmark selv producerer både naturgas og biogas, kan Danmark komme til at stå i en situation, hvor danske virksomheder er nødsaget til at lukke for gassen. Groft sagt er husholdningerne sikre på at kunne holde varmen, da de er sikret gas, fordi Danmark selv producerer og fordi de er solidaritetsbeskyttede. Men en gaskrise kan ramme danske *virksomheder*. Fx hvis Tyskland mangler gas til opvarmning hos deres *husholdninger* (solidaritetsbeskyttede kunder) næste vinter, fordi Danmark så vil være forpligtet til at hjælpe Tyskland.

Det paradoksale er derfor, at selv når danske husholdninger skifter væk fra gassen, så vil de industrielle forbrugere i Danmark umiddelbart fortsat være ikke-beskyttede. Derfor bør vi også interessere os for, hvad Tyskland gør for at mindske gasafhængigheden, for der er behov for, at alle europæiske lande – inkl. Tyskland – løfter deres gasforbrug over mod andre energikilder, så der er gas til virksomhedernes industrielle processer, der er langt sværere at omstille end husholdningernes gasforbrug til rumopvarmning.

Danmark, Tyskland og det øvrige Europa bør derfor stræbe efter at komme derhen, hvor der kun anvendes gas der, hvor der ikke er andre muligheder – dvs. hovedsageligt til industriens mellem- og højvarmeprocesser. Øvrig gasefterspørgsel bør over tid dækkes af andre energiformer som fx el. En øget afkobling fra gas og samtidig grøn omstilling vil have den positive effekt, at det vil nedbringe drivhusgasudledningerne.

³ [Microsoft Word - Kriterier.bilag.2.docx \(ens.dk\)](#)

⁴ [Redegoerelse for gasforsyningssikkerhed 2021 DK \(2\).pdf](#)

SARA DE ROEPSTORFF
KLIMAANSVARLIG, SENIORØKONOM

AXCELFUTURE
ERHVERVSLIVETS TÆNKETANK

SANKT ANNAE PLADS 10
DK-1250 COPENHAGEN K
MOBILE: +45 28 12 58 01
E-MAIL: SDR@AXCELFUTURE.DK
WWW.AXCELFUTURE.DK